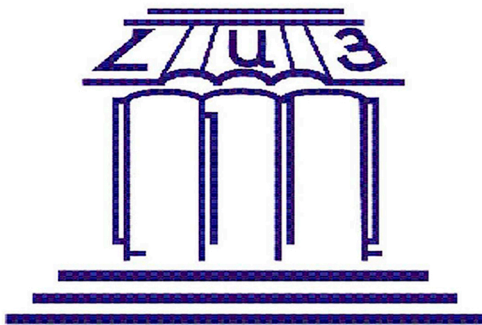

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

6973

281

F-49

1 OCT 2009

ԿՈՒՍԱԿՐՈՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ==
== ԱՆԱՌԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Ե

ՍՆԱՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՔՐԻՍՏՈՆԵՅՈՒԹՅՈՒՆ ԶԵ

Պետհրատի II-րդ տպարան

ՅԵՐԵՎԱՆ.

1924.

ԲԵՆԻԿ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ

280
736-ԲԵ

ԿՈՒՍԱԿՐՈՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ==
== ԱՆԱՌԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Ե

ՄՆԱՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՔՐԻՍՏՈՆԵՅՈՒԹՅՈՒՆ ԶԵ

787

Պատմության II-րդ տպարան

ՅԵՐԵՎԱՆ.

1924.

082
22-067

ԿՈՒՍԱԿՐՈՆԻՈԹՅՈՒՆԸ ԱՆԱՌԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Ե

Հայ ժողովուրդ, լավ ուշք դարձրու այս վերնագրին և լսիր ինձ:

Քրիստոսը ամուսնական խնդիրը բոլորովին ազատ և թողել. ով կամենում է, պետք է ամուսնանա. ամուսնանալը լավ է պոռնիկությունից:

Պողոս առաքյալն ասում է. «Ամեն մարդ թող իր կինն ունենա, Վոր չը պոռնկանա»: Նույն առաքյալը. «Ով վոր ժուժկալ մնալ չի կարող, թող ամուսնանա. վորովհետև ավելի լավ է ամուսնանալ, քան վառվել»:

«Յեպիսկոպոսին վայել է, վոր մի կին ունենա»:

«Ամուսնությունը ամեն կողմից պատվական է և անկողինը սուրբ»:

«Ամուսնությունը Աստծու արքայության համար առաքինություններ սովորեցնող մի դպրոց է» (Տերտուլիանոս):

«Ամուսնությունը հակառակ է բնական որինացյեկեղեցին ընկել է ծայրահեղության մեջ՝ բնավ չամուսնանալ» (Ներսես արքեպ. Մելիք-Թանգյան):

«Յեպիսկոպոս, յերեց կամ սարկավազ չը հեռացնեն իրենց կնոջը յերկյուղածության պատճառով. յեթե կը հեռացնեն մերժվեն յեկեղեցուց. իսկ յեթե համառին, թող կարգալույծ լինեն»: (Առաքելական կանոն 5-րդ հոդված):

«Յեթե յեպիսկոպոսը, յերեցը կամ սարկավազը կը հրաժարվեն ամուսնությունից, մահից, գինուց, վոշթե ժուժկալության համար, այլ պիղծ համարելով և անարգելով արարչագործությունը, դրանք կամ ուղըրվեն կամ կարգալույծ լինեն»: (Առաքել. կանոն 46-րդ հոդված):

«Նիկիո տիյեզերական ժողովում վորոշվում է յեղեցականների ամուսնությունը ազատ թողնել, ով կամենում է թող ամուսնանա»։ (Սով. յեկ. պատմ.):

Հայոց յեկեղեցին յեկեղեցականների ամուսնություն չեր ճանաչում մինչև V դարը: Հայոց կաթողիկոսներն ամուսնավոր եյին: Խաղ յեպիսկոպոսը, վորին՝ իրեւ սուրբի, յեկեղեցին տոնում է, ամուսնացած եր: Նրա աղջիկը Ապահունյաց իշխանի կինն եր:

Մեր յեկեղեցին պաշտոնական վորոշում չունի ամուսնության համար: Այդ հակարնական կանոն մտել է մեր յեկեղեցին հունաց աղղեցությամբ:

Ամուսնությունը մտել է քրիստոնեյական պաշտոնական յեկեղեցու մեջ հեթանոսությունից՝ Միհրական կրոնից, Հռոմի վեստալյան կուսերի ամուսնությունից, հնդկական կրոններից:

Իսկ քրիստոսը կործանել է բոլոր հեթանոսական կրոնները:

Կուսակրոնությունը հակաբնական է, և դարձել է անառակության աղբյուր:

Յերբ յեկեղեցական ամուսնությունը հայոց մեջ մտավ, նույն յեկեղեցու մեջն ել բուն դրեց անառակությունը: Այդ պարզապես յերեւում է յեկեղեցական այն բազմաթիվ պատժական որենքներից, վոր սահմանված են անառակ յեպիսկոպոսների և վարդապետների համար:

Սակայն վերջին ժամանակներում հայոց յեկեղեցու ամուսնությունը լկտի անառակություն է դարձել, իսկ վանքերը՝ անառակության շկուր, վորտեղից անառակությունը ծավալվում է հայ ժողովրդի մեջ:

Այդ աստիճանի լկտի անառակության դեմ բողոքի ձայներ լվեցին: Մի քանի տարի առաջ յեկեղեցական ժողովի մի փորձ յեղավ Նշմիածնում. ժո-

ղովականների մեջ ձայներ բարձրացան ամուսնության դեմ. պահանջ դրին վերացնել ամուսնությունը: Թիֆլիսի քահանայությունը իր ժողովներում վորոշել եր ամուսնությանը վերջ տալ և տպագրված վորոշումը ուղարկել եր Նշմիածին:

Սակայն բազմակնության սովոր ամուսնեք յեկեղեցին այդ ձայներ չեվ բարեփոխությունը չանցավ:

Հին վանականությունը ամուսնության հետևանքով և կանանց սակավ այցելությամբ վանքերին տարված եր հակաբնական ախտերով, վորի պատճառով շատերը խեղանդամ եյին դառնում, մեջքի ուղեղի չորացումով (сухотка) և վոտների անդամալուծությամբ քարշ եյին տալիս իրենց թշվառ գոյությունը մինչև վաղահաս գերեզման: Արվամոսնությունը ընդունված բարձր դարձավ վանքերում և անմեղ ու մոլորված պատանիները հասակն առնելով արյունարբութշնամի դարձան վանքերին ու վանականներին. մեղավոր չեն վանքերում դաստիարակություն և ուսումն ստացած տղայքը վոր այսոր թքում են վանականների յերեսին և իրենց պրոպագանդան ուղղում վանական կյանքի դեմ:

Դրանցից մինը՝ ճեմարանի մի աշակերտ, պատվի, զգացմունքի զարգացումով, չը կարողացավ տանել ընկերների ակնարկները իր տխուր պատանեկության մասին և ճեմարանի յերկրորդ հարկի լուսամուտից իրեն ձգեց, ջարդ ու փշուր յեղավ և մեռավ:

Ավելի պակաս մոլի վանականները հակաբնական ախտերից հեռու մնալու համար, ավելի բնականին եյին դիմում: Լեզենդա չե, վոր Նշմիածնի շենքերի պարիսպներից գեշերները, յերբ դարպասները փակ եյին լինում, պարանով կապած կողովով կանաչք եյին քաշվում պարիսպների վրայով դեպի վեր. լեզեն-

դա չե, վոր յափուռնիներում կոլոված, փափախներով ծածկված կանայք մթանը վանական խցերն ելին մտնում:

Իրականութունն է, վոր 90-ական թվականներին նոր սերունդը, ունեորները, Թիֆլիսից հեռագրով անբարո կանայք ելին պատվիրում և «գրախտի գիշերներ» սարքում վեհարանին կից կարյուրինթոս սենյակներում: Բանն աշխտեղ հասավ, վոր իր մաքրութունը պահած Տաճատ վարդապետը (հետո վերադարձն հանեց) ատրճառակով եր սպառնում աշխատիներին և վախեցնում կանանց:

Վերջին տաճարայիններում յերբ վանքն ալլևս վանք չե, ամենաուժեղ հոսանքը դեպի վանքը կանայց հոսանքն է. անառակութունն սկսավ սանձարձակ դառնալ:

Լենինականի մի քահանա բողոքել եր սինոդին իր վատավարկ կնոջ դեմ և խնդրել եր լուծել իր ամուսնութունը. կինը վրեժ առավ բոլոր վանական ջոշերից. բոլորին ալցելից. նրան ջոջ սուրբերը սիրով ընդունեցին. «մատաղն իր վտոքովն է յեկել»: Յեվ հանկարծ 2-3 ամիս վանականները ժամ չեկին դալիս, հիվանդ ելին: Ի՞նչ եր յեղել. վոչինչ. «քամին տվել, մրսել ելին...» Այս դեպքի մասին յես ժամանակին գրել եմ, և ավելացրել. «Ամուսնութունը, սերը արգելված է եջմիթանի համար, իսկ պոռնկութունը իրավունք է»:

Ահա մի յեպիսկոպոս, վորի մոտ շաբաթը յերկու անգամ կառքով մի-մի կին եր գալիս մոտակա Ո. գյուղից: Կառքը գալիս վանականները սուվոր ելին ասել. «Վանքի հարսը յեկավ»: Յեվ ալդ վողորմելի «վանքի հարսին» վերջիվերջո աղգականները քարշ տվին տաճարան Հոսիսիմեյի վանքի պարիսպների տակ և սպանեցին:

Ահա մի յեպիսկոպոս ճանկել եր մի անմեղ սիրուն աղջիկ Նվարդ անունով, իրրե աղախին. հա ալդ յեպիսկոպոսի մոտ փչացավ, նրանից ել հիվանդացավ. տեղափոխվեց մի վարդապետի մոտ և ինչ վոր ստացել եր յեպիսկոպոսից, իրավամբ հաղորդեց վարդապետին: Վարդ ու Նվարդ քեֆ քաշեցին, բայց մի քանի ամսից հետո աշխատիներին գթացող եջմիթինը իր «սխալական» վարդապետին Թիֆլիս ուղարկեց բժշկվելու ութն ամսով: Աղջիկը մարդու գնաց. լսեցի, բացվել է բունը, հայտնողն յեղել է հիվանդութունը և աղջկան մարդը սրախողող և արեւ:

Ահա մի ուրիշ վարդապետ, վորին Նոր-Բայազեղում մի մեծ ընթրիքի ժամանակ մի գինավորական թուրը հանած փախցրեց սեղանից. վարդապետը վեղարը թողած փողոցն ընկավ ու ազատվեց. ինչ եր յեղել. հենց սեղանի վրա լավ չեւ պահել իրեն սպայի կնոջ նկատմամբ:

Նույն վարդապետին յերկու տարի առաջ Կիսլավոգսկի յեկեղեցում, պատարագի ժամանակ մի տղամարդ ջարդեց փայտով, նրա խաղերի համար կնոջ հետ: Վարդապետը փախավ տեղից, վեղարը հանեց զրկեց եջմիթին, աշխարհականացավ. անցավ Նախիջևան, նշանվեց այս ել անհաջող անցավ, վերստին վանք յեկավ, վեղարն առավ և «Փերագույն Խորհրդի» սիրելին դառավ:

Ահա մի յեպիսկոպոս, վորին Վաղարշապատի ալգիներից մեկում մի գաղթական կնոջ հետ բռնեցին հանցանքի մեջ ալդու հարեանները և թքեցին յերեսին:

Նույնի փորում մի յեղան ցցելու փորձն արավ մի տղա «սրբազանի» աղախնոց պատճառով, բայց չը թողին:

Նույն յեպիսկոպոսը ամենահայտնի անբարոյա-
կան կանանց ընդունում և ճանապարհ դնելիս, որը
ցերեկով, ավաշկարա մի-մի մեշոկ ցորեն դնում կնոջ
բերած ծառայի շալակին ու զրկում:

Այս մարդու համար չարածճի պատանիները մի
դատկական նվեր էլին տվել յերկտողով ու կպցրել
նրա պատին, վոր հետեյալն է. «Համ աքլոր յես, համ
հավ ես,—պառավ տեսնես կամաչես, աղջիկ տեսնես՝
կը կանչես»: Տարիներ առաջ եջմիածնում մի խումբ
լվացարար ուսւ կանայք կային. վանականներն
իրենց լվացքի անունով հրավիրում էին նրանց.
բարձրացավ մի մեծ խայտառակութիւն, գործը հա-
սավ գավառապետին, վորը «բարբի յեղավ խնայելու
վանականներին, վոր որենքով արտոնյալ էին»:

Ահա մի տարեց վարդապետ վորի կյանքը միայն
անառակութեամբ և անցել: Յես և Հուսիկ վարդա-
պետը (այժմ յեպիսկոպոս) վկա յեղանք թի ինչպես իրար
ծեծեցին «առաքինի» վարդապետն ու պոռնիկ կինը,
վորը պահանջում էր իր բարձրն ու «վարձը»: Յես առ
ամթիս սպառնացի կնոջը և հազիվ դուրս քշեցի վանքից:

Ահա մի յեպիսկոպոս՝ վորին մի աղջկա ազգա-
կանները (ինչպես քննութեան ժամանակ լսվում էր)
զարկեցին զաշուհնով ուղղակի սրտի մեջ և յեթե դա-
շույնի ծայրը ուժեղ յեպիսկոպոսի հաստ կողի վրա
կտրված չը լինէր, նա մեռած պիտի լինէր:

Կարճում եմ որինակները, վճի մեկն ասեմ:

Անառակութեան առատ հունձ էր տալիս և «ա-
մուսնալուծութիւնը»: Պառակտված ամուսինները դի-
մում էին սինոդ և ապահարդան էին պահանջում.
նրանց գործը ձգձգվում էր տարիներով, տաանյակ
տարիներով: Խնդրատուներն ստիպված էին լի-
նում անձամբ եջմիածին գալ աշխատելու: Յեթե կինը

գելեցիկ էր, գեղեցկութիւնն էր հաղթում, իրավունք
ստանում կրկին ամուսնանալու. յեթե գեղեցիկ չէր և
մարդը հարուստ էր, հարստութիւնն էր արդարա-
բանում:

Յեւ սինոդի մեջ աշխատանքները բաժանելիս,
սինոդականները ամուսնալուծական գործերի սեղանի
վրա գլուխ էին կոտրում, վոր այդ մասն իրենց ընկնի:

Մի ամուսնալուծական գործում, սինոդը արդար
և ճանաչում մարդուն. շքեղ կինը շտապում և եջմիա-
ծին, յերկու որ ու գիշեր հյուր լինում սինոդի նա-
խադամին և ահա յերբորդ որը նոր վճիռ հինն ան-
մեղ է, իրավունք տալ ամուսնանալու, մարդուն զրկել
կրկնամուսնութիւնից:

Մի ամուսնալուծական գործի համար մի յերի-
տասարդ կնոջ վիճակվում և եջմիածին գալ իր ազ-
գականի և նոր նշանածի հետ. ծանոթ վարդապետնե-
րից մինը (այժմ յեպիսկոպոս) խոստումն և անում
սինոդում աջակցել գործի հաջող յեւթին: Փաստերը
բացարձակ անմեղ են ճանաչում կնոջ: Կինը հեռանա-
լիս քաղաքավարական պարտք և համարում մտնել
վարդապետի տունը շնորհակալութիւն անելու: Վար-
դապետը իր աշխատանքի վարձն և խնդրում, միամիտ
կինն ասում է. «Վոդ չունիմ մոտս, ուրախութեամբ
կը գրեմ հորս և նա ձեզ կուղարկի հարցուր ուրըլ»:

— Վո՛չ, իմ խնդրածս փողը չէ, ասում և վար-
դապետը ու չոքելով գրկում գեղեցկուհու վրաները:
Սակայն այս անգամ իր սովորական հաշիւ մեջ սխալ-
վում և «կուսակրոն» հերոսը. կինը թքում և չոքած
աղոթավորի աչքի մեջը, գոռում վրան, դուրս, գալիս,
նշանածացուն պառսում, վորը կամենում և մտնել վա-
նականի մոտ և խեղդել, կինը չի թողնում և բավակա-
նանում են մի խայտառակ նամակով, վոր գրում և
տղան «սուրբ հորը»:

Վերջին ժամանակներս անառակությունը սիւս-տեմներին յի վերածված: Կան վոր ամուսնացած ծա-ռաներ յեն պահում հարաքաշ դառնում. կան վոր ջա-հել «աղախիններ» են պահում, շուտ-շուտ մարդու տա-լիս, կան ել վոր յերթեկներ են ընդունում, կան ել վոր «ազգական», «յեղբոր աղջիկ», «քնուտ թու» անուններով են սրբագործում պոռնկությունը:

Հայ ազգի թշվառությունը քաղցած, աղքատ գաղթական աղջիկներով ու կանանցով լցրեց վանքը: Ստեղծվեց աղախինների սիւստեմը:

Բանն այնպիսի ծավալ ստացավ, վոր Թ. Թադևոս-յանը «Հորիզոն»-ում մի հոգված տպեց և եջմիածինն անվանեց «մեծ անառականոց»: Կաթողիկոսն այս հոգ-վածի տպավորության տակ մի խիստ հրաման արձա-կեց «Վանական Խորհրդին»՝ յերեք որվա ընթացքում հեռացնել վանքից բոլոր կանանց և աղախիններին: Սակայն այդ ջոշերը, վոր այժմ հյու հնազանդություն են պահանջում ստորագրել վարդապետներից, և վոչ մեկը «աղախին» հեռացրեց և բանի տեղ չդրեց կաթողիկոսի հրամանը: Այդ 1920 թ. եր:

Այժմյան վանական կյանքին և աշխարհայաց-քին «կուսակրոն» բառը անախրոնիզմ է, անպատշաճ և կեղծիք: Այդ ամբողջ վանականության համոզմունքն է, ամենամիտքից սկսած մինչև ամենամեծը:

Խրմյան կաթողիկոսը միշտ դեմ էր արտա-հայտվում կուսակրոնությանը և ծաղրում: Իզմիրլյան կաթողիկոսն ասում էր. «Իբրև անհատ մը, իբրև Իդ-միրլյան կընդունեմ, վոր ամուրիությունը անառակու-թյուն կը տրամադրե, բայց իբրև կաթողիկոս, չեմ կրնար փոխել այդ կարգը. այդ ազգային ժողովի գործ է»:

Գեորգ Ե. կաթողիկոսը քահանաների կրկնա-

մուսնություն մտցրեց առանց ազգ.-յեկեղ. ժողովի և լավ արեց, վորպեսզի այրի քահանաներին անա-ռակությունից ազատի և զավակներին փրկի գեշ ազ-գեցություններից:

Անառակության հետ սերտ կապված է թալանը, գողությունը: Հասկանալի յի թե թալանն ուր է գնում:

Հայ ժողովուրդ, չարախնդություն չէ, վոր ինձ ստիպում է գրել այս տողերը. յերբեք: Այդպես ել պիտի լինե, քանի կեղծ կուսակրոնությունը կա, շատ ել չեմ մեղադրում ամուրի անառակներին: Բնա-խոսականի վերաբերմամբ մարդը նման է անասունին. նա իր հատուկ մտուրը պիտի ունենա, վոր քիթը չը խոթի ուրիշի մտքի մեջ:

Դեռ, հայ ժողովուրդ, կենդանի յեկեղեցին դու յես, վերջ տուր այս ֆնասարեր ամուրիությանը, ինչ-պես վերջ տվին անգլիական, գերմանական, շվեյցա-րական և այժմ ուսսական «կենդանի» յեկեղեցիները:

Յես ցավում եմ կեղծիքի վրա, վոր անբարոյա-կանություն է, վոր վերավորում է ինձ խորապեա-ցավում եմ քո տղա ու աղջիկ զավակների վրա, վո-րոնք տղեղ բարքեր են տանելու վանքերից դեպի կյանք: Պաշտպանիր զավակներիդ պատիվը, բարոյա-կանը. հեռացրու նրանց վանքերից և շտապիր վնդել գարշ ամուրիությունն այն տեղերից:

Ճշմարիտն եմ ասում, յեթե հարաբերական սրու-թյան մաքրություն կա վանքերում, ելի նրանց մեջն է, վորոնք տասնյակ տարիներով մի կին ունին, վոր-դիք ունին, ընտանիք են կազմում, ամուսնավոր են: Նրանք միայն բնական մահով են մեռնելու, մինչդեռ «ամուրի» վանականների 80⁰/₁₀-ը վնեւրական ախտե-րով են տալի մահու:

Ամեն տեղից ձեն տուր ու կանչիր, հայ ժողովուրդ: Թող կորչի ամուրիությունը յեկեղեցուց.

Թող կորչի պղծությունը խցերի, խորանների, տաճարների.

Թող կորչի անառակ վանականությունը:

ՍՆԱՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՔՐԻՍՏՈՆԵՅՈՒԹՅՈՒՆ ՉԷ

Ավետարանի կրոնը սոցիալական պարտաճանաչութեան կրոնն է. այսինքն՝ մարդու մեջ այն գիտակցութեանը և զգացմունքը պիտի պաշտօնի, վորով մարդ պարտավոր է զգում իրեն իր նման մարդուն ծառայելու:

Այս պարտաճանաչութեամբ վոգեկորվելու և գործով արդյունավորելու վառ ձգտումն է իսկական կրոնը: Այս կրոնը հասկանալի չէ միայն սիրով դեպի մարդը. սերն է պսակում քրիստոնեայութեանը:

Իսկ ինչ վոր լոկ ձև է, ծես է, արարողութեան, մարդկային բանականութեան հակառակ խոսք, այն քրիստոնեայութեան չէ, այլ մոլորութեան, տգիտութեան, սնահավատութեան, սնապաշտութեան:

Ուր սնապաշտութեան կա, այնտեղ մաքուր քրիստոնեայութեան չը կա: Մնահավատութեան մեջ մեռնում է քրիստոնեայութեանը:

Մնահավատութեան դեմ կռվելը նշանակում է կրուկել տգիտութեան դեմ հոգուտ քրիստոնեյական կրոնի և մարդկութեան:

Հայոց յեկեղեցին իր հին շրջանում կռվել է սնահավատութեան դեմ՝ կախարդութեան, մոգութեան, վրհկութեան, գրքացութեան և այլն, վորոնք հին հեթնոսական կրոնների մնացորդներն են քրիստոնեայութեան մեջ: Հայոց յեկեղեցին նույն իսկ պատժական որենքներ ունի այդ և նման մոլորութեանների դեմ:

Սակայն վերջին ժամանակներում սնահավատութեանը վոչ միայն վիշտ չի պատճառում յեկեղեցուն, այլ մինչև անգամ քաջալերութեան է գտնում. իրրե կանոն մտել է հետին դարերի «Մաշտոցների» մեջ, ու սրբագործվել վորպես կրոնի մասն:

Այդպիսի ծիսարանը նախատինք և ավետարանի մաքուր ուսման:

Բացեք մեր յեկեղեցու Մաշտոցը՝ ծեսարանը և դուք կը գտնեք այսպիսի կանոններ:

1. Կանոն գիշերվա աղոթքի, վոր կատարվում է ծանր հիվանդների վրա, վոր ցավից բժշկվեն և մեղքերից ազատվեն:

2. Կանոն խաչավա անելու բոլոր մարդկանց, վոչխարների, բույսերի և տունկերի բժշկութեան համար:

3. Կանոն դժվարածին՝ հղի կնոջ:

4. Կանոն նորածին մանկան տունը փարատելու:

5. Կանոն դիվահարներին, լուսնոտներին բժշկելու համար:

6. Կանոն սկիհ և մաղզմա որհնելու:

7. Կանոն ժամի զգեստ որհնելու:

8. Կանոն գիրք որհնելու:

9. Կանոն աղ որհնելու:

10. Կանոն մատաղ որհնելու:

11. Կանոն զանգակ, քոց որհնելու:

12. Կանոն ջրհոր որհնելու:

13. Կանոն սերմ, շեղջ, կալ, այգի, հնձան որհնելու:

14. Կանոն յերաշտի:

15. Կանոն գլուխ կնդելու և այլն:

Պարզ է վոր այս «կանոններով» ներշնչում են ժողովրդին թե կարգալով կարելի չէ հիվանդին բժշկել և մեղքերից ել ազատել, բժշկութեան պետք չէ. հիվանդ բույսերն ու տունկերը աղոթքով կարելի է բուսել, ուրեմն դարմանել պետք չէ. հղի կնոջ դժվարածնութեանից աղոթքով կարելի չէ ազատել, ուրեմն բուժել և տատմեր պետք չեն. նորածին մանկան տունը, վոր որհնեն, սատանաները կը փախչեն և յերեխան

անփնաս կը ֆնա: Աղոթքով կարելի է հոգեկան հիվանդներին, ընկնավորներին (եպիլեպտիկ) բժշկել, ուրեմն բժիշկներ պետք չեն: Զրհորի ջուրը առանց որհնելու թույն կը դառնա, վատառողջ կը լինի: Աղոթքով կարելի է անձրև քաշել ամպերից. աղոթքով պետք է գլուխ կնդել, վոր ցավ ու չոռ չը դիպչի և այլն և այլն:

Այս սոսկալի հակաքրիստոնեյության դեմ բողոքում է քրիստոնեյությունը, բողոքում մարդկային բանականությունը, բողոքում են բնության որենքները:

Այդպիսի անհավատությունների պաշտպանությունը քաջալերություն է տգիտության և փնաս մարդկային կյանքի, վոր գիտությունից ոգավել չը կամենա:

Մեկ խոսքով այդ ամենը խայտառակություն է, հեթանոսական վնկություն է, մոգություն է, վոր ծածկում են քրիստոնեյական վառ քողով:

Կը հարցնեք ինչո՞ւ են այս ամենը: Վորովհետեւ այդ ամեն կանոններն՝ առանձին առանձին վճարովի չեն, անաշխատ ապրուստի աղբյուր հոգևոր դասի համար:

Մեր աշխարհի ըմբռնումների ժամանակ, այդ ամենը՝ վորպես բիծ քրիստոնեյական յեկեղեցու վրա, պետք է ջնջվեն. բայց ավա՞ղ նոր փարիսեցիություն, դրանց դեմ միայն ձայն չի լսվում, այլ քաջալերում է յեկեղեցին իր լուսթյամբ և նույն իսկ ներգործակերպ:

Վերջերս հանդես է յեկել մի նոր անհավատություն, գլխավորապես Նոր-Բայազեդի շրջանում. այսպես անվանենք այդ սնտրի գործը՝ փահլանների պաշտամունք:

Փահլանները կամ քյանդրադները խաղում են լարի վրա. թող խաղան. բայց ճառում են թե իրենց շնորհքը ստացել են սուրբ Կարապետից. նրա հետ կենդանի հարաբերության մեջ են, տեսիլքներում

տեսնում են նրան, խոսում նրա հետ, նրա կամքը հաղորդում են ժողովրդին և վաճ նրան ով վոր ս. Կարապետի կամքը չի կատարի, ինչ պատիժ ասես կը թափվի վրան: Ի՞նչ է նրա կամքը. մատաղ անել, ուխտ գնալ, փահլանին լավ վարձատրել, աջհամբույր ու խաչհամբույր շատ տալ և այլն: Ստեղծվում է մի սարսափ միամիտ ժողովրդի հոգիները մեջ, վոր խուժում է դեպի փահլանը, դեպի ուխտատեղին, ուր փահլանն է կապում իր լարը, մարգարեյություններ անում. իսկ նրա «յալանչին», տակի մասխարեն սրախոսություններով «յոթն անվան տեր ս. Կարապետի» անունով, փող, մթերք, իրեր և հավաքում ամբոխից փահլանի և իր ոգտին, վոր սուրբ Կարապետը մեղմանա և չը պատժի ժողովրդին: Իսկ ուխտատեղիներում հունձ են անում հոգևորները:

Ավետարանից գիտենք մենք ս. Կարապետի կամքը, վոր փահլանի հայտարարած կամքը չէ. այդ մեծ մարգարեն սպրում եր անապատում, հագնում կաշվեղեն, ուտում վայրի բանջար և քարոզում եր թե՛ ով յերկու շոր ունի, մեկը չունեցողին տա, ով ուտելու բան ունի, թող սովածին բաժին հանի, հարկահանները թող չը կողոպտեն ժողովրդին, գինվորները թող թալան չանեն, թագավորը թող լրբություն չանի, քահանաները թող չը խաբեն: Ահա նրա կամքը:

Ախր եսպես ել նախատինք կլինի՞ վոր թափվում է քրիստոնեյական կրոնի վրա, ս. Կարապետի վրա: Ախր անարգվում է Մեծ մարդը, Հովհաննես Մկրտիչը, վոր իբր թե քյանդրադին շնորհք տվող «աղեն» է: Մի՞թե այնքան չնչին մարդ է յեղել ս. Կարապետը, վոր միայն լարախաղացության շնորհք է ունեցել և միայն այդ շնորհքն է տալիս: Իսկ ցիրկերում, ուր ավելի ճարպիկ, դարմանալի խաղեր են անում ցիրկի մարդիկ, ձիերը, վարժեցրած անասունները. բա նրանց

շնորհքն ձվ և տվել, և ինչ և քյանդրբազի շնորհքը
նրանց շնորհքների առաջ:

Արդ, յեթե յեկեղեցին այսպես, ժողովուրդը տը-
գետ, շահագործվող, լաւախաղացները շահագործող, ձվ
և այդ վողորմելի ժողովրդի սրտացալ բարեկամը, վոր
մոլորությունից հանի, անահավատությունից ազատի,
վոր վոչ Բրիտանոսի Ավետարանը, վոչ ժողովրդի բարե-
կեցությունը, վոչ բարոյականն ու կրթականը կուլ չը
գնան այդ անապաշտության:

Հայ ժողովուրդ, մտածիր, խելքի յեկ, դուրս արի
անապաշտությունից, մի խաբվիր, մի լսիր խաբերա-
ներին: Բրիտանոսն ու Հովհաննէս Մկրտիչը քեզ ա-
զատել են կամեցել սուտ պաշտամունքից, կախարդու-
թյունից, ագիտությունից և դու այսօր նրանց շնորհ-
քն ևս համարում աչն, ինչ վոր նրանք անարգել են և
հալածել: Մի վերափոխիր նրանց անունը:

Հայ յեկեղեցական, մի անպատվիր քո կոչումը,
դու լույսի առաքյալ ևս համարվել, խավարի հետ մի
գնա, մի քաջալիրի սնտաի պաշտամունքը մի քանի
կոպեկ շահելու համար: Ժամանակակից նոր սերունդը
վոր ուսում և առնում, ծանոթանում և բնության յե-
րեւոյթների և նրանց պատճառների հետ, իրավամբ
քեզ կը ծաղրի, քեզ իրրե խավարասերի և խարդի
կը հալածի և կը գա ժամանակ, վոր դու ժողովուրդ ել
չես ունենա, յեթե համառես խավարի մեջ մնալ և քա-
ջաբերող են բանին, վոր դու ել չես հավատում:

Բրիտանոսը, Հովհաննէսը լույսի, ազատության,
ճշմարտության արդարության առաքյալներ են. ով
խարդախում և նրանց մեծ գործը, նա վոչ քրիստոնյա
և, վոչ ողտակար:

Թող կորչի խաբեյությունը, թող կորչի անահա-
վատությունը, թող կորչի նրանց քաջաբերող փարի-
սեցի յեկեղեցականները, և թանձրացնում
յեկեղեցի ժողովուրդի:

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՍ.

Դիմել գրավաճառներին:

9004

<< Ազգային գրադարան

NL0160883

